

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Inleiding

Toen ik
een aantal weken geleden
begon aan de serie preken over de geschiedenissen van David,
toen deed ik dat met een belangstelling vooral naar de vraag
naar het koningschap in bijbels perspectief.

De Europese geschiedenis heeft een behoorlijk reductie gegeven
in het aantal koningshuizen,
en daaronder zat natuurlijk vooral
een afkeer tegen het fenomeen van het koningschap.

De waardering voor het instituut van het koningshuis
viel negatief uit.

En de vraag die mij naar de geschiedenis van David liet grijpen,
was de vraag naar de bijbelse waardering van het koningschap.

Ligt het eigenlijk wel voor de hand
om binnen het christelijke spreken
God nog als koning te roemen?

...

Met die vraag begonnen dus,
maar gedurende het lezen van die geschiedenissen
verschuiven de vragen soms wat.

Zo heb ik de vorige keer
- op de startzondag -
ook de vraag laten klinken naar Gods nabijheid.

Saul is de door God verworpen koning
en David is de door God gekozen koning,
maar is God dan vanzelfsprekend David nabij?

Waaruit is Gods nabijheid bij David dan op te merken?

Is Gods nabijheid bij David op te merken uit zijn successen in de oorlog tegen de
Filistijnen?

- Daar meent Saul het in ieder geval wel in te zien -
of worden we veel meer uitgenodigd
om te kijken naar hoe David het nu eigenlijk doet,
nu hij de koning gaat worden?

Hoe kan hij
binnen het koningschap
een man naar Gods hart zijn?

Blijf bij de vragen

Ik pak hier dus nog even wat vragen op.

En ik doe dat bewust,
nog weer even die vragen oproepen,
juist bij wat we vanmorgen gelezen hebben in hoofdstuk 19.

Ik denk dat het goed is
om juist bij dit hoofdstuk nog even die vragen op te roepen,
want het zijn ongemakkelijke vragen.

Het zijn vragen die niet zomaar ruimte willen geven
aan een glorieuze opgang van David naar de troon.

Het zijn vragen die kritisch willen blijven
in heel die geschiedenis van David.

En ik denk dat het juist hier bij hoofdstuk 19 goed is
om die vragen nog weer opnieuw te stellen,
omdat dit nu typisch zo'n hoofdstuk is
dat zich gemakkelijk laat lezen
zonder kritische vragen.

Saul onthult onverbloemd zijn plan om David te doden
en hij onderneemt ook duidelijk actie om zijn plan uit te voeren.

Natuurlijk moet onze sympathie nu volledig bij David liggen.

De dood vanwege de jalousie van Saul heeft hij niet verdiend,
en wat een opluchting is het dan ook
om te lezen dat Saul in zijn plannen om David te doden
helemaal alleen staat.

Zelfs zijn eigen kinderen,
Jonathan en Michal,
kiezen de kant van David
en God ...

... ja, die kiest met die geestvervoering van Saul,
waardoor hij naakt voor Samuël op de grond komt te liggen,
toch ook Davids kant?

Ja,
vanaf het moment dat Saul zo duidelijk de kant van het kwaad kiest
in zijn voornemen om David te doden,
is de verleiding groot
om David alleen nog maar aan de kant van het goede te zien,
aan Gods kant.

Maar is die mogelijkheid er wel voor hem?

Is er voor David
op de weg naar het koningschap
wel de mogelijkheid
om steeds aan de kant van God te staan?

Sam Janse

Een poosje geleden schreef Sam Janse,
dat is een bijbelgeleerde,
een stuk in Trouw
waarin hij inging op de vraag naar de relatie van islam en geweld.

Hij bekritiseerde daarin de positie van Mohammed,
omdat die zowel profeet is
als politiek leider.

Als de politieke ordehandhaving
zich met religieus gezag gaat tooien,
of als religieuze waarheden
met wereldse machtsmiddelen verdedigd gaan worden,
dan gaat er iets mis,
zo is zijn betoog.

En hij maakt dan de vergelijking met de bijbel
en hij brengt naar voren
dat in het oude testament
de koning nadrukkelijk geen religieuze figuur moet zijn.

Het priesterschap
en het koningschap zijn in Israël
heel duidelijk onderscheiden.

In het heiligdom
heeft de koning
geen andere status
dan iedere andere gewone Israëliet.

In feite,
zo zegt Janse,
zit er in de bijbel
een anarchistische trek.

Het koningschap in Israel is geen vanzelfsprekendheid.

Het hoort eerder niet,
dan wel bij het leven zoals God het wil geven.

Macht moet wel georganiseerd zijn,
maar in het machtsspel
verlies je als mens
gemakkelijk je menselijkheid.

En daarom moet de macht
kritisch gevolgd worden.

En daarom mag de koningsmacht
en het profetenwoord
niet van één en dezelfde persoon komen.

Leesbril

Nou,
met deze gedachte van Janse
van een anarchistische trek in de bijbel,
lees ik die geschiedenis van vanmorgen toch nog weer eens opnieuw.

Niet in de zwart-wit tegenstelling van een kwade koning tegenover een goede koning,
maar als een verwikkeling in het koningschap binnen Israel.

Een koningschap dat hoe dan ook
kritisch bekeken moet worden.

Een instituut dat onvermijdelijk voor problemen stelt
en waarin God toch,
na de mislukking van het koningschap in de handen van Saul,
nog weer opnieuw iemand in het koningschap roept.

En wat gebeurt er dan?

...

Wat me dan opvalt
is dat de bijbelvertelling
helemaal niet zo klip en klaar aanwijst
welke weg God nu bewandelt
om David in zijn koningschap nabij te zijn.

Ik heb dat de vorige keer aangewezen,
dat de constatering dat God met David is
voor een belangrijk deel steunt op het oordeel van Saul.

Het is zijn jalousie op het succes van David dat zijn oordeel kleurt.

En natuurlijk
het is zondermeer duidelijk dat Saul het toneel moet verlaten
en dat David de nieuwe koning zal zijn.

Er is ook geen onduidelijkheid over dat dat de wil van God is,
maar hoe God daarin positie kiest
en hoe Hij daarbij te werk gaat,
dat laat zich niet zomaar aanwijzen.

De loop van de dingen in het verhaal
berust op menselijke acties en inschattingen.

Twee keer geholpen

Het gaat dus over David
die in de plaats van Saul
het koningschap zal gaan bekleden.

Maar in het hoofdstuk van vanmorgen
komen we niet veel van Davids handelingen tegen.

De echte acties liggen hier bij het huis van Saul.
Saul die actie onderneemt om David te doden
en twee kinderen van Saul
die acties ondernemen om David te redden.

En daarmee lijken die twee kinderen van Saul
- Jonathan en Michal -
allebei volledig aan dezelfde kant te staan.

Ze willen David redden van de moordzucht van hun vader.

Maar als je het op je in laat werken
dan ga je zien hoe verschillend deze twee
hier te werk gaan.

Jonathan gaat helemaal met open vizier.

Hij gaat het gesprek aan met zijn vader
en hij spreekt niets dan goeds over David.

Michal daarentegen werkt met listen en leugens.

En je kunt wel denken,
dit zijn leugentjes om bestwil,
maar hoe mooi
en hoe heilzaam ook wellicht,
zou het niet geweest zijn als ook Michal tegen Saul had gezegd:

'Vader,
hoe kun je David nu je vijand noemen?

Hij heeft u helemaal niets misdaan?
In tegendeel, hij heeft u juist grote diensten bewezen!

Zou zij dan misschien ook weer de vrede hebben kunnen herstellen
van Saul met David?

Maar nu vergroot ze alleen maar het vijandbeeld,
door niet goed,
maar kwaad van David te spreken:

Ik moest hem wel laten ontsnappen,
want als ik hem niet hielp,
dan zou hij me vermoorden!

Davids keus?

Twee kinderen van Saul
 allebei op de hand van David,
 maar wat een wereld van verschil!

En wordt juist hierin het verhaal niet heel spannend?

Want,
 hoewel allebei op de hand van David,
 proef je in de handelwijze van Michal
 toch veel meer de geest van Saul.

De handelwijze van Jonathan
 is van een zuiverheid die verre staat van Saul,
 maar bij wat Michal doet
 gaan toch ook wel je wenkbrauwen omhoog.

En we zouden het misschien niet eens opmerken
 als het alleen bij de leugen en de misleiding zou blijven:

‘David is ziek, hij kan niet komen.’
 ‘Als ik hem niet geholpen had, dan had hij me vermoord.’

Leugentje om bestwil,
 zouden we dan zeggen.

Maar de verteller van het verhaal wil ons niet zo snel langs deze passage laten gaan.

En daarom vertelt hij nadrukkelijk ook
 van de manier waarop Michal Davids afwezigheid wil verbergen.

Ze legt het beeld van de huisgod in Davids bed.

En dat ding wordt in de vertelling direct belachelijk gemaakt,
 - het krijgt geitenhaar op z'n kop -
 maar de vraag rijst natuurlijk wel op:

Hoe komt dat ding daar eigenlijk in huis?

En bedenk wel,
 dat ding staat in Dávids huis!

...

En wat is dan het verschil groot tussen Jonathan en Michal.

Jonathan redt zijn vriend David
 door zijn vader Saul erop te wijzen
 welk een grote overwinning de Héér aan Israel heeft gegeven
 door de hand van David,

en Michal probeert Davids vlucht verborgen te houden
door een godenbeeld in zijn bed te leggen.

En David is aan deze beide kinderen van Saul verbonden.

Met Jonathan is hij verbonden
door een zuivere zielsverbondenheid.

Een vriendschap die hem genadevol is toegefallen.
Met Michal is hij verbonden
omdat David door haar te trouwen
de schoonzoon van de koning kon worden.

En deze David zal de koning gaan worden
en welke lijn zal in zijn koningschap het sterkst zichtbaar zijn?

De lijn van Jonathan
- was hij maar koning geworden, denk je soms -
of de lijn van Michal?

Wat zal zich in Davids hart gaan nestelen?

Lange weg

Nou,
welke lijn het zal worden ...

... in ieder geval gaat God een lange weg met David.

De weg naar het koningschap gaat voor hem niet open
langs de weg van het zoonschap van koning Saul,
maar langs de weg van de bange vlucht voor koning Saul.

Een reis door de nacht gaat hier voor David beginnen.

Die weg gaat God met hem.

Neem mij aan zoals ik ben.
Zuiver uit wie ik zal zijn.
Druk uw zegel op mijn hart
en leef in mij.

...

De weg van God met David
moet door de diepte heen.

Hij gaat een lange weg.

En zoals Hij een lange weg gaat met David,
gaat Hij ook een lange weg met Saul.

Met Saul gaat Hij een lange weg van barmhartigheid.

Want wat is dit toch een mooie trek in het verhaal.

Kijk, wij zouden graag veel sneller willen handelen.

Saul is verworpen als koning?

Nou, dan ook direct aan de kant met hem
en David aan de macht.

Maar God is met allebei nog niet klaar.
Met David nog niet in gerechtigheid
en met Saul nog niet in barmhartigheid.

En hoezeer Saul het kwaad in zijn hart ook toelaat,
- vastbesloten om David te doden -
de Heer overvalt hem niet met geweld waaronder hij sterft,
maar hij overvalt hem met een geestvervoering.

In zo'n geestvervoering had Saul aan het begin van zijn koningschap
de bevestiging mogen zien
van Gods nabijheid voor hem.

'Doe wat je hand vindt om te doen,
want God is met je!'
had Samuel hem gezegd.

En hoewel deze keer de geestvervoering van Saul hem misschien niet opnieuw die
vreugde zal hebben gebracht,
eerder schaamte waarschijnlijk voor hoe hij zich heeft laten gaan,
het is toch meer een knipoog van God
dan een straffende hand.

...

En in de extase van Saul
ligt Davids kans om te ontkomen.

God gaat zijn weg
met beiden.

Amen